

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84214,Dybowski-Jan.html>
2023-12-04, 07:24

Dybowski Jan

DYBOWSKI Jan (28 IV 1856, Charonne k. Paryża – 18 XII 1928, Mandres k. Paryża), agronom, specjalista w dziedzinie rolnictwa tropikalnego, podróżnik badacz Sahary i Afryki Równikowej. Syn Józefa, polskiego emigranta, oficera w powstaniu listopadowym, brat stryjeczny Benedykta, naturalizowany we Francji.

Ukończył liceum klasyczne i w 1877 École Nationale d'Agriculture w Grignon, gdzie następnie wykładał botanikę. W 1889–90 badał Saharę w pd. Algierii, studiując możliwości zakładania tam studni artezyjskich i sztucznych oaz. Następnie 1891–92 penetrował obszary nad górnym Kongiem i jego dopływem Ubangi, badając dopływy tej ostatniej rzeki i próbując dotrzeć od południa do jeziora Czad. Zdobył pierwsze autentyczne wiadomości o dziale wodnym pomiędzy obu tymi akwenami. Zgromadził bogate zbiory przyrodnicze (7 tys. okazów, w tym nieznane nauce) dla Jardin des Plantes i etnograficzne dla Museum Trocadero w Paryżu. W 1893–94 badał możliwości rozwoju rolnictwa w Gabonie, natykając się m.in. na Pigmejów i gromadząc kolejne zbiory przyrodnicze i etnograficzne dla muzeów. Od 1895 przebywał w Tunisie, gdzie założył ogród doświadczalny, w którym zajmował się badaniami nad możliwościami aklimatyzacyjnymi i hodowlanymi rozmaitych roślin.

Mianowany w 1896 dyrektorem rolnictwa i handlu w Tunisie, a w 1900 generalnym inspektorem rolnictwa kolonialnego Francji, zorganizował szkolnictwo i system ogrodów doświadczalnych, przyczyniając się do rozwoju metod uprawy kauczuku w Indochinach i bawełny we Francuskiej Afryce Zachodniej, a także produkcji kakao i oliwy w koloniach francuskich. Kładł nacisk na znaczenie kolonii jako źródła surowców dla pozycji mocarstwowej Francji. W 1900 osiadł na stałe w metropolii, poświęcając się wyłącznie pracy

naukowej. Wykładał w Institut Nationale Agronomique w Paryżu i w założonej przez siebie École Nationale Supérieure d'Agriculture Coloniale w Nogent-sur-Marne. Dużo publikował, ogłosił m.in. *L'extrême sud algérien, contribution à l'histoire naturelle de cette regions* (1892), *Les jardins d'essai coloniaux* (1897), *Traité pratique de cultures tropicales* (1902), *Le Congo méconnue* (1912), *Notre force future* (1919).

W 1919 D. złożył Komitetowi Narodowemu Polskiemu w Paryżu negocjującemu traktat wersalski memoriał, w którym uzasadniał konieczność uzyskania przez Polskę mandatu kolonialnego (nie został on rozpatrzony). W 1921 wysłany przez rząd Francji przybył do Polski zbadać stan jej rolnictwa. Unowocześnił i rozbudował wydział ogrodniczy Państwowego Inst. Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach i kierował nim od 1 IV 1925, corocznie dojeżdżając na kilka miesięcy. Zaczął uruchamiać dział pomologiczny, w 1927 zorganizował też zakłady sadownicze w Zaleszczykach.

D. współpracował z wieloma towarzystwami naukowymi, m.in. francuskimi Academie des Sciences, Academie d'Agriculture, Association Scientifique Internationale d'Agriculture des Pays Chaudes. W 1923 został członkiem PAU. Był człowiekiem ujmującym, pełnym energii i pracowitym. Doskonale władał językiem polskim. Otrzymał liczne odznaczenia, m.in. Krzyż Oficerski francuskiej Legii Honorowej.

PSB (B. Hryniewiecki); Słabczyńscy; Śródka.

Pamiętnik Puławski. Puławy 1862–1963, Warszawa 1965; T. Słabczyński: *Jan Dybowski 1856–1928 – wybitny badacz Afryki*, „Problemy” 1988, nr 1; *Wielka encyklopedia PWN*, t. 7, Warszawa 2002; „Gazeta Rolnicza” 1929, nr 1–2 (R. Prawocheński); „Przegląd Antropologiczny” 1931, z. 1–4 (J. Talko-Hryniewicz).

Bolesław Ostrowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)